

Llibertat.cat vol oferir a
l'Esquerra
Independentista una
eina de difusió i de

Menú principal

[Inici](#)
[Qui som?](#)
[Notícies](#)
[Entrevistes](#)
[Documentació](#)
[Editorial](#)
[Opinió](#)
[Memòria Històrica](#)
[Harmonies de lluita](#)

[Inici](#) [Memòria Històrica](#) [Fèlix Cucurull i Tey o la passió per la terra](#)
Fèlix Cucurull i Tey o la passió per la terra
 dissabte, 29 novembre 2008

Per **Agustí Barrera i Puigví**, historiador i membre de la **CUP**

Si d'alguna manera podríem definir la trajectòria, política, ideològica i personal, de **Fèlix Cucurull**, és la d'un intel·lectual de combat, compromès amb la nació i les seves classes populars. A ell li podríem aplicar l'explicació que del mot patriota dóna el *Diccionari General de la Llengua Catalana*, el P. Fabra, quan precisa que és: Persona que estima profundament la seva pàtria; això és el que féu F. Cucurull al llarg de la seva vida; jo, però, en aquest cas precisaria més, ell l'estimà com a poeta que era, de manera apassionada i desesperada, com fan els enamorats amb les seves amants. I la defensà amb les armes que tenia a l'abast, i que més bé sabia fer servir, amb la paraula i la ploma.

La seva tasca com a investigador es pot centrar en el que al meu entendre són les tres aportacions teòriques més valuoses, en la reinterpretació de la nostra història nacional. D'una banda, la publicació el 1970 de *Orígens i evolució del federalisme català*, obra en la qual s'allunya de la interpretació d'un s-XIX català de caràcter eminentment burgès, i per tant d'un catalanisme polític del mateix signe, marcat per l'aportació teòrica de J. Vicens i Vives amb el seu text: *Industrials i polítics*, (1958) que rebla el clau en aquest aspecte, i amb un moviment obrer, només anarcosindicalista i per tant apolític. En el text que estem comentant F. Cucurull ens demostra que el catalanisme polític és el resultat, té com a antecedents el federalisme republicà obrerista de Baldomer Lostau, de V. Almirall, i de J. Mª Vallès i Ribot, és a dir, és anterior als plantejaments d'E. Prat de la Riba i de la Lliga Regionalista, demostrant així els orígens esquerrans del catalanisme polític, contràriament a la tesi defensada per Jordi Solé Tura, l'any 1967, quan era militant comunista del PSUC, i abans d'ésser redactor de la Constitució Espanyola, i amb posterioritat militant del PSOE i Ministre de Cultura del govern Espanyol. En el seu llibre *Catalanisme i revolució burgesa (La síntesi de Prat de la Riba 1967)*, del qual n'és l'autor abona la tesi de "l'esquerra oficial", segons la qual el catalanisme polític, sorgeix com a elaboració teòrica sorgida de la Renaixença i inspirada per la burgesia per tal d'instrumentalitzar el catalanisme a favor dels seus interessos de

classe. Cal dir per a contextualitzar els fets i les teories, que en l'època en la qual es publicava aquest text a la Universitat

de Barcelona, els "fills de papà" els que tenien accés a la Universitat, és a dir, els vencedors de la guerra, deien que "el catalán es el idioma de la burguesia", el text de J. Solé Tura els donava la raó.

El segon aspecte que cal considerar és la valuosa aportació

una nova informació, que fins aleshores havia restat als arxius i que F. Cucurull posa a disposició dels estudiosos i historiadors, em refereixo als sis volums de la: *Panoràmica del Nacionalisme Català* (1975) ingent treball de recuperació documental, amb un acurat treball de reinterpretació de la nostra història en clau nacional, que en l'any que fou publicat el text, permeté d'esclarir tot un seguit de fets de la nostra història moderna i contemporània fins aleshores oblidats, o poc tractats. Només l'explicació que aquell fou un treball extraacadèmic, és a dir, fet al marge de la Universitat, que per altra banda només podia ésser així en aquelles dates, degut a l'existència d'un accentuat corporativisme en el camp dels historiadors com en d'altres àrees del saber, una notable pobresa intel·lectual i migradesa de mires de la Universitat oficial, aclaririen el fet que F. Cucurull ha estat molt copiat, però poc citat.

I el tercer i darrer aspecte que voldria comentar és la seva gran troballa, la seva descoberta de la personalitat i de l'obra de J.N Roca i Ferreras i de l'aportació que aquest féu al naixement del concepte de consciència nacional, i de la seva teorització sobre l'existència a mitjans del segle XIX d'un nacionalisme popular, del concepte de Països Catalans, del qual en fou un impulsor en els seus textos i parlaments, en els quals sovint s'identifica, com a separatista i com a independentista. Així en el conegut míting del Teatre Novetats, l'any 1885 al qual no hi pot assistir, hi envia el text del seu discurs que fou llegit per J. Blanch i Piera, un fragment d'aquest discurs que fou interromput pels aplaudiments diu: *Les nostres quatre barres sobre les portes de les embaixades a Madrid, Lisboa, París a tot arreu, com Portugal [...] perquè no han d'acceptar i conformar-se amb el fet que Catalunya sigui dels catalans, com Portugal dels portuguesos.* Una de les aportacions més valuoses de J.N Roca i Ferreras, és la seva anàlisi política d'acord amb l'instrumental teòric de l'època, de la situació de dependència de la Catalunya d'aquell moment.

J.N Roca i Ferreras és un capdavanter per la modernitat del seu pensament i la vigència i força dels seus plantejaments, en els seus escrits es nota el rigor intel·lectual de qui tingué com ell una sòlida formació científica, llicenciat en medicina i farmàcia, ell és un avançat al seu temps, és per això que jo diria que és un incomprès, caldrà esperar força anys perquè els seus plantejaments es realitzin a la pràctica, quan amb la pèrdua de l'hegemonia política del nacionalisme conservador de la Lliga Regionalista, apareix el 1922 l'organització política Estat Català acabada per F. Macià, i més

endavant el 1931 Esquerra Republicana de Catalunya, recollint l'herència del nacionalisme popular. En aquest sentit és significativa del canvi de rumb que s'havia introduït en la política catalana, la manifestació que pujà Rambles amunt el dia 14 d'abril del 1931 amb l'eslògan de: "Visca Macià mori Cambó", s'ha produït un canvi qualitatiu en el si del nacionalisme català, que ha passat d'ésser monopolitzat per la burgesia de la Lliga a sectors populars de la menestralia i professions liberals adscrits a ERC.

El nacionalisme d'esquerres teoritzat per J.N Roca i Ferreras pressuposa que n'hi ha un de dretes, seria el nacionalisme conservador del bisbe Josep Torras i Bages (1846-1911), amb el seu text cabdal: *La tradició catalana* (1892), on exposa les seves idees sobre el catalanisme regionalista i les arrels cristianes de la nació catalana, aquest corpus teòric, cristal·litzarà en les "Bases de Manresa" (1892), *Bases per a la Constitució Regional Catalana*, formulació del catalanisme conservador i tradicionalista. Més endavant Enric Prat de la Riba i Sarrà (1870-1917), a la seva obra més coneguda: *La nacionalitat catalana* (1906), expressa la voluntat col·lectiva d'aconseguir el reconeixement nacional de Catalunya, basat en la llengua, el passat històric i la tradició, el seu pensament influí profundament en la trajectòria política de la Lliga Regionalista (1901).

Hi ha un projecte de recuperació de la soberania nacional, impulsat pels catalanistes revolucionaris, els intransigents estatistes com se'ls anomenava al segle XIX, el seu era un patriotisme d'esquerre que tenia com a objectiu, la construcció d'un Estat que havia d'ésser democràtic, català, republicà i que alhora permetés el màxim desenvolupament de les classes populars i la majoria de la nació, aquesta línia política es manifestà en la voluntat de proclamar l'Estat Català el dia 9 de març del 1873, per part dels republicans federals en la figura de B.Lostau (1846-1896), intent que fou avortat des del govern central de Madrid, per consell del Ministre de Governació de la Primera República F.Pi i Margall (1824-1901).

Potser l'aportació més brillant de J.N Roca i Ferreras al nacionalisme popular és el concepte de, patriotisme social, una idea que entusiasma a F. Cucurull i d'una extraordinària actualitat, J.N. Roca, diu que hi ha dos patriotismes:

a.- L'agressiu, dominador, bel·licós, orgullós, fatxenda, tirànic, el de la nació de l'Estat dominador, el de la nació colonitzadora. Un fals patriotisme que és "patrioteria".

b.-El patriotisme social, el defensiu, el que es resisteix a la dominació, el fraternal, humanitari, social, és el de la nació que es defensa. Estableix, així, una tipologia clara entre nacions opressoras i nacions oprimides. És interessant aquesta formulació que s'avança en el temps als conceptes de metròpoli, colònia, que serà l'eix de contraposició de les lluites anticolonials tot al llarg del segle XIX i XX.

Aquest concepte de patriotisme social, el va desenvolupar en un seguit d'articles publicats entre 1871 i 1872 a *La Independència*,

amb el títol de: "El Patriotismo Social", els articles són una teorització sobre el paper de la nació en el marc de l'internacionalisme, per tal de contrarrestar l'acció de l'imperialisme.

Segons J.N.Roca, era precís que per a eliminar tota mena d'explotació, els obrers d'arreu, alhora que lluitaven pels seus drets socials, ho fessin per alliberar les nacions que estessin sotmeses. És a dir establir una solidaritat

entre nacions i pobles, per tal d'aconseguir la llibertat social i nacional. Més endavant, V I. Lenin desenvolupà el concepte d'internacionalisme proletari, que manté molts punts de contacte amb el que havia escrit J. N. Roca.

Jo pel que coneixia de F. Cucurull com a persona i de la seva línia política, penso que estaria d'acord com a cloenda d'aquest seguit de reflexions, en allò que digué el mestre Pompeu Fabra; *No cal deixar mai ni la tasca ni l'esperança, i potser caldria afegir-hi, no deixar mai la tasca en la defensa de la nostra Pàtria, ni l'esperança feta d'utopia i de llibertat nacional i social.*

Agustí Barrera i Puigví

Cronologia sobre Fèlix Cucurull

1919

Neix a Arenys de Mar (Maresme), el 12 de gener. Fill de Fèlix Cucurull i Campalans, batlle d'Arenys de Mar, per la Lliga Regionalista.

1930

Inicia els estudis de batxillerat al Col·legi Cassà de la mateixa vila.

1931

Amb un grup d'amics (Daniel Fontrodona, Benet Maimí, Josep Montmany i Jordi Palomer), funda la *Joventut Catalanista*, com a forma d'iniciar-se en l'activitat política. Organitzen conferències, curses, activitats esportives.

1933

Continua els estudis de batxillerat a l'Institut de Segon Ensenyament de Mataró.

1934

Guanya un accèssit als Jocs Florals, organitzats per l'Ateneu Arenyenc.

1935

A l'Institut de Mataró, funda i dirigeix la revista ISEM (Institut Segon Ensenyament Mataró). Forma part de la redacció del *Diari de Mataró*. Guanya diferents premis en certàmens literaris, i la Flor Natural en els Irs Jocs Florals Escolars de Mataró.

1936

Aconsegueix la Flor Natural, en els Irs Jocs Florals Escolars de Mataró. Acaba el batxillerat. Ingressa a Estat Català i esdevé corresponsal del *Diari de Barcelona*, que és el portaveu d'Estat Català.

1937

Assisteix a un curs accelerat per a formació de mestres organitzat pel Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU). Obté una plaça de mestre de la Generalitat, primer a Terrassa i després a Arenys de Mar.

1938

Com a soldat de la lleva del biberó, (té dinou anys) s'incorpora a l'Exèrcit Popular, és destinat a València, al Gabinet de Censura del Correu de Campanya, i després, al Front de Llevant com a *milicià de la cultura*.

1939

Acabada la guerra torna a Arenys de Mar. Vol estudiar Filosofia i Lletres, però la seva situació política de vençut, l'impossibilita d'entrar a la Universitat.

1940

Entra a militar al Front Nacional de Catalunya (FNC), en serà membre del seu Consell Nacional, hi restarà fins el 1968, quan es produeix l'escissió del PSAN.

1945

Es casa amb Maria Teresa Coll, amb qui tindrà quatre fills.

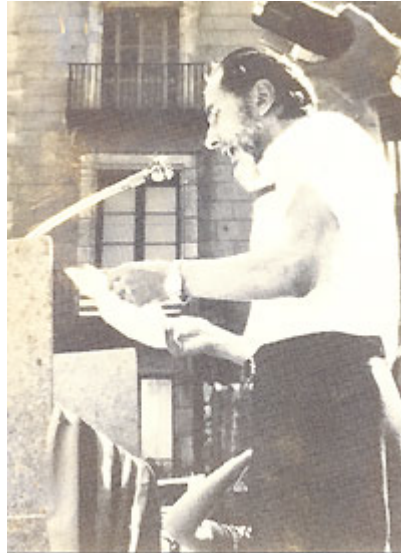
1946

Junt amb una quarantena de persones, participa en la Iª Conferència del Front Nacional de Catalunya, celebrada el dijous Sant 18 d'abril, a la casa pairal de l'Esteve Albert, a Dosrius (Maresme). Publica el seu primer llibre de poemes: *A mig camí del seny*, amb pròleg d'Agustí Esclasans.

1953

A el recull de poemes *Els altres mons*, se li

adjudica a Caracas (Veneçuela) el premi de poesia Joaquim Folguera.

1954

Edita la seva primera novel·la: *L'últim combat*, amb el tema de la guerra com a rerafons.

1955

Dirigeix el Centre d'Estudis Friedendorff, de Barcelona on desenvolupa un extens programa de classes, lectures i d'altres activitats.

1956

Es publica la seva segona novel·la : *Només el miratge*, amb un prefaci de Salvador Espriu. L'acció transcorre a Rialda, que és Arenys, i és un reflex de la vida del poble en aquell segon franquisme. Inicia la seva col·laboració a la revista literària *El Pont*, fundada aquest any.

1959

S'edita a Lisboa, *A miragem*, versió portuguesa de, *Només el miratge* en traducció feta per Manuel de Seabra.

1961

Convidat per distintes associacions culturals, pronuncia conferències a l'Institut d'Estudis Occitans, a la Facultat de Lletres d'Ais de Provença, a la casa de la ciutat d'Avinyó, entre d'altres. Col·labora a la revista mensual *Serra d'Or*.

1963

Amb una bossa d'estudis de la Fundació Gulbenkian , es trasllada a Portugal, on hi viurà durant dos anys i mig hi impartirà nombroses conferències.

1965

Assisteix a Roma, al Congrés de la Comunitat Europea d'Escriptors (COMES).

1966

Guanya, amb *Portugal i Catalunya*, el premi Josep Yxart, per a llibres d'assaig inèdits. Comença a col·laborar en el *Diario de Lisboa*.

1968

Apareix a Sao Paulo el llibre: *Poemas Escolhidos de Fèlix Cucurull*, selecció i traducció (acompanyada del text català) de Stella Leonardo. És fundador d'Acció Socialista Independentista de Catalunya (ASIC), que dos

anys més tard s'integrarà en el Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN).

1969

Pronuncia una conferència a Calella, a la Cooperativa Obrera de Consum *L'Amistat*, que duu per títol, *La llengua catalana, els mecanismes mentals i la societat*, amb posterioritat la conferència s'edita, considerada subversiva F. Cucurull, hagué de comparèixer davant del jutge. Enllesteix els tres volums de la *Panoràmica del Nacionalisme català*; amb la proclamació de l'estat d'excepció l'editorial que havia de publicar l'obra fa fallida.

1970

Publica *Orígens i evolució del federalisme català*, centrat en el període 1868-1874, el prefaci l'escriu Joan Ballester i Canals. Forma part de les Comissions d'Activitats Cíviques del Maresme, la Selva i el Gironès. Col·labora a la publicació *Colóquio*, de la Fundació Gulbenkian.

1971

És un dels fundadors de l'Assemblea de Catalunya, en formarà part del Secretariat i de la Comissió Permanent.

1972

L'Estat Espanyol li retira el passaport, i li imposa una multa de 200.000 pessetes, junt amb cinc escriptors més, per haver format part del Jurat del Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a Ginebra.

1973

Deixa de militar al PSAN, col·labora a *Seara Nova* de Lisboa.

1974

Recupera el passaport i viatja a Lisboa, on és rebut per alts càrrecs del nou Estat portuguès. És detingut junt amb 66 persones més, a Sabadell al convent de les Escolàpies el diumenge 8 de setembre, en una reunió de la Comissió Permanent de l'Assemblea de Catalunya. Li retiren el passaport que no li serà retornat fins el 1977. És nomenat per a formar part del jurat del premi Victor Català.

1975

Publica a les Edicions Catalanes de París la *Panoràmica del Nacionalisme Català*, en sis volums, obra enllestida el 1969, que abasta el període del 1640 al 1936 una aportació cabdal al coneixement de la nostra història. Intervé en les conferències que es pronuncien en commemoració del XXV l'aniversari de la mort del polític gallec, Alfonso R. Castelao.

1976

Assisteix al Congrés fundacional del PSC-Congrés, n'és elegit membre del seu Consell General, però al cap de pocs mesos abandona l'organització. Publica *La defensa de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*. Forma part del Jurat dels Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a Lausana. Participa a les Jornades de Debat sobre els Països Catalans, amb la ponència: *La consciència de comunitat nacional dels Països Catalans en el Principat (De la guerra de Successió a la Restauració)*

1977

A el Congrés de Cultura Catalana, F. Cucurull presenta l'àmbit de projecció exterior de la cultura catalana. L'onze de setembre, a la primera concentració unitària independentista, vibrant parlament de F. Cucurull, al Fossar de les Moreres, davant de 30.000 manifestants defensant la independència. Parlament de F. Cucurull, davant la tomba del President Ll. Companys. Inicia la seva tasca com a professor d'història dels Països Catalans, a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent.

1978

Publica *Consciència Nacional i Alliberament*. Com a membre del Consell Nacional Català (CNC), presideix el dol per la mort del doctor Josep Mª Batista i Roca. En l'acte d'homenatge als Immolats per la Llibertat de Catalunya, que es fa al Fossar de la Pedrera, F. Cucurull fa el discurs en nom dels organitzadors.

1979

És elegit membre de l'Acadèmia de Ciències de Lisboa i sotspresident del Consell Nacional Català.

1980

És elegit President de l'Institut de Projecció Exterior de la Cultura Catalana (IPECC) . Publica: *El fet Nacional Català a través de la Història*.

1981

Publica: *Catalunya Nació sotmesa*. F. Cucurull pronuncia un parlament a l'Aplec del Pi de les Tres Branques.

1983

A les eleccions municipals és elegit regidor, en una Candidatura Unitària d'Esquerrers, que es presentava amb les sigles del PSUC i el suport de Nacionalistes d'Esquerra (NE).

1984

Publica *Catalunya republicana i autònoma (1931-1939)*, aportació valuosa al coneixement del període de la segona República i la guerra. Assisteix al Simposi d'Escriptors Ibèrics, que se celebra a Troia (Portugal), on F. Cucurull, damanà que el català, el basc i el gallec, tinguessin els mateixos drets lingüístics, que el castellà i el

portuguès. Intervé en diversos debats entre d'altres un del Club Arnau de Vilanova.

1985

Encapçala la manifestació de més de 150 entitats, contra la pràctica de la tortura per part de l'Estat. Pronuncia el discurs d'obertura de la IX Assemblea de la Crida, feta a les Cotxeres de Sants. Es trasllada a París amb el "tren de les nacions", i forma part de la Comissió que lliura a la seu de la UNESCO, el Manifest per al reconeixement de les nacions sense Estat. Presideix junt amb J.V Foix, l'Assemblea Popular de la Crida a l'Aula Magna de la Universitat de Barcelona. Li és atorgada la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

1986

Publica el llibre: *Llibertat per la democràcia*. A la X Assemblea de la Crida, pronuncia el discurs d'obertura. Homenatge a F. Cucurull a la Biblioteca Fidel Fita, amb motiu d'esser-li atorgada la Creu de Sant Jordi.

1988

El dia 24 d'agost a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent se li ret un homenatge. És un dels impulsors de l'Associació Josep Narcís Roca i Ferreras.

1991

Publica: *L'autodeterminació de Catalunya*. L'11 de desembre, la Junta del Centre Nacional Escarré per a les Minories Ètniques (CIEMEN), li atorga el "Guardó Ciemen". En un cicle a l'Ateneu Barcelonès, amb el tema "Narcís Roca i Ferreras, F. Cucurull hi participa amb una conferència intitulada " Josep Narcís Roca i Ferreras, teoritzador bàsic del nacionalisme català".

1992

El dia 15 de maig, al Casal Parroquial d'Arenys de Mar, a l'acte de presentació del Moviment Arenyenc per a l'Autodeterminació (MAPA), F. Cucurull, pren la paraula, junt amb Vicent Partal (periodista), Carles Riera (sociòleg) i Carles Mitjà (advocat).

1994

Els dies 2 i 16 de desembre a la Societat el Gran Casino, d'Arenys de Mar, pronuncia dues conferències amb el títol de " Josep Narcís Roca i Ferreras teoritzador bàsic del nacionalisme català".

1995

El dia 12 de març, l'Ateneu Barcelonès i l'Associació Josep Narcís Roca i Ferreras, a la sala d'actes del mateix Ateneu celebren un acte d'homenatge a la persona i l'obra de F. Cucurull. El dia 29 d'abril el Consell Comarcal del Maresme li ret un homenatge en el marc de la Nit de Lletres del Maresme. El 9 de juliol l'Ateneu Arenyenc, lliura la "insignia d'or" a F. Cucurull en reconeixement a la tasca feta dins de l'entitat. El mes de

setembre l'Associació Josep Narcís Roca i Ferreras publica: *El dret a l'autogovern*, un recull d'articles de F. Cucurull apareguts al diari AVUI, entre el març de 1977 i l'agost de 1983. El 9 i 10 de setembre el MAPA, organitza unes "Jornades Independentistes. Homenatge a En Fèlix Cucurull". El 22 d'agost la Universitat d'Estiu de Prada de Conflent homenatja a Fèlix Cucurull.

1996

Mor a la seva vila nadiua el dia 4 de febrer, el seu enterrament és una sentida manifestació de dol popular, polítics, escriptors, professors, amics són presents en el moment del darrer adéu. L'Associació Josep Narcís Roca i Ferreras, edita: *Catalunya Independent*, del mateix J.N. Roca i Ferreras.

2000

Toni Strubell i Trueta, publica a la Llibreria el Set Ciències, *Josep Roca i Ferreras i l'origen del Nacionalisme d'Esquerres. Assaig basat en l'obra de recopilació duta a terme per Fèlix Cucurull*. Així el treball de recerca fet per F. Cucurull, sobre J.N. roca i Ferreras, i que es materialitzava en les 31 carpetes de notes i reflexions sobre la seva gran descoberta, sortí a la llum per a matèria d'estudiosos i de catalans interessats en la seva història.